

**EĞİTİM FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ
KAYGILARININ TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ***

*Yrd.Doç.Dr. Nurhayat ÖZDAYI**

ÖZET

Bu araştırma. Atatürk Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin mesleki kaygılarını belirlemek için yapılmıştır. Bilindiği gibi, bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde en önemli kriterlerden birisi de eğitimidir. Ancak, kaliteli bir eğitimin gerçekleşmesi, öğretmenlik formasyonunun da kaliteli donanımı ile mümkündür. Bu bakımdan günümüzde öğretmen yetiştirme' üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Araştırma, birinci ve dördüncü sınıfta okuyan 449 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak; Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü olmak üzere dört bölüm alınmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen 17 maddelik öğrencilerde kaygı durumlarını belirten Likert tipinde bir anket formu hazırlanmıştır. İstatistiksel teknik olarak yüzdeler, tek yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. Anket, öğrencilerin mesleğin genel durumu ile ilgili kaygıları, mesleğin sosyo- ekonomik durumu ile ilgili kaygıları, eğitimin kalitesi ile ilgili kaygıları, kendi meslek alanları ile ilgili kişisel kaygıları olmak üzere dört alt boyutta geliştirilmiştir.

Elde edilen verilere göre, dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin genel olarak birinci sınıfta okuyan öğrencilere göre daha kaygılı oldukları, bölümler arasında varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin mesleki kaygılarında bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu kaygılar; mesleğe girişteki sınav ve atanma durumları, yeni teknolojilerden yararlanamama, gittikçe mesleğin kalitesinin düşmesi ve mesleği ile ilgili bir işte çalışıp çalışmama durumlarındaki kararsızlıkla ilgili durumlardır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki, Eğitim Fakülteleri'nin yeniden yapılanma sürecinde, öğretmenlik mesleğini seçen öğrencilerin eğitim hizmetlerinin Toplam Kalite anlayışı içinde ele alınması için gerekli önlemlerin alınmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Toplam Kalite Yönetimi, mesleki kaygı, öğretmen eğitimi.

Çağımızda bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, kişileri ve toplumsal yaşamı geniş ölçüde etkilemektedir. Bundan dolayı sosyal kurumların yapı ve fonksiyonlarının ihtiyaca göre değişmesi gereği her gün biraz daha hissedilmektedir. Bilhassa, hızla artan bilimsel bilgi

* Bu araştırma Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi 10-12 Mayıs 2000(2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu'nda sunulmuştur.

birikimi sonucu yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılmasında, kaliteli ürün elde edilmesinde ve bunun gibi her alanda yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Toplumların gelişim ihtiyaçlarının karşılanmasında Üniversiteler, toplumsal dinamiği bilimsel bilgi birikiminin ışığında değerlendiren harekete geçiren, biçimlendiren ve zenginleştiren bir özelliğe sahiptir (Korkut. 1999: 447-449). Nitelikli insan gücüne şiddetle ihtiyaç duyulan günümüzde yüksek öğretim kurumları içinde öğretmen yetiştiren kurumlarının toplumsal beklentilere uygun olarak, kalite bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesinde büyük rolü vardır. Bu bakımdan Eğitim Fakültelerinin mevcut değişim ve gelişime uygun olarak, programlarının ve öğretmenin öğretimdeki rolünün gözden geçirilmesine ihtiyaç vardır.

Eğitim ortamında kalite, bireyin yaşam sürecinde üretken ve başarılı olması amacıyla (öğrenci ve destekçilerin) tüm ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak biçimde eğitim hizmetlerinin sürekli iyileştirmesi ve geliştirilmesi için yapılan tüm çalışmaları kapsamaktadır. Bu bağlamda, öğrenci seçiminden itibaren bütün eğitim kademelerinde ürünün, yani çıktılarının kaliteli olması için sürekli olarak yapılması gereken bütün çalışmalar kalite süreci içinde yer almaktadır. Eğitimde kalitenin sağlanabilmesi için öğrenci, öğretmen, veli ve çevre ilişkilerinin düzenli olarak yürütülmesi ve bu unsurların tatminine yönelik hizmetlerin eksiksiz olarak yerine getirilmesi gereklidir.

Toplam kalite yönetiminin eğitim örgütlerinde nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin değişik görüşler bulunmaktadır. Liderlik anlayışlarının geliştirilmesi, sağlıklı verilerin toplanması, etkili iletişim kanallarının kurulması, öğrenci ve yöneticilerin eğitimi, öğretmen ve yöneticilerin Toplam Kalite Yönetimlerinin saptanarak işe başlanmasının gerekliliği önem kazanmaktadır (Bayrak ve Ağaoğlu, 1998; 170). YÖK'ün yükseköğretimde kaliteyi geliştirmek için gelişmiş ülkeleri model alarak başlattığı çalışmalarla, yeni bir yapılanmaya gidilmesi açısından önemli adımlardır.

Y.Ö.K. tarafından hazırlanan "Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi" nedeni ile 16.8.1997 ve 4306 sayılı kanunla yürürlüğe giren ve 1997-98 öğretim yılında uygulanmaya başlanan sekiz yıllık temel zorunlu eğitim önemli bir gelişmedir. İlköğretim düzeyindeki sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni ihtiyacının karşılanması amacıyla yeni bir sistem değişikliğine gidilmiştir. (Doğan. 1999; 505). Bu nedenle, yükseköğretimde, topluma sunulan program ve hizmetlerin niteliğinin sistematik bir yaklaşımla güvence altına alınması ve geliştirilmesini hedef alınarak akreditasyon çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalar, şu amaçlara hizmet etmek üzere yapılmaktadır:

- Eğitim ve öğretimin niteliğinin artırılması ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirilmesi.
- Eğitimin ve öğretimin niteliğinin güvence altına alınması.

• Yükseköğretimin hizmet sunduğu kesimlere (veliler, öğrenciler, okullar gibi) (öğretmen eğitiminin belli standartlara dayalı olarak yürütüldüğünün güvencesinin verilmesidir. (YÖK- Dünya Bankası, 1999; 11)

Bu amaçlara uygun olarak öğretmen yetiştiren kurumlarda Toplam Kalite Yönetimine yönelik çabalar, "üretim süreci içinde yer alan ve üretime katkı sağlayan her çalışana yaptığı işi iyileştirme ve geliştirme sorumluluğu vermesi" (Celep, 1998; 153) açısından eğitimde verimliliğin artırılması için birtakım hareketlerin başladığının bir göstergesidir. Eğitim alanındaki mevcut değişme ve gelişmeler öğretmenin rolünü ve beklentilerini de etkilemektedir.

Günümüzde, sürekli olarak her alanda olduğu gibi, öğrenme kuramlarında ve öğretim teknolojilerinde de önemli değişiklikler olmaktadır. Öğretimin öğretmenden öğrenciye pasif olarak bilgi transferinin yeterli olmadığı, çevre ve duygularımızın öğrenmemizde etkili olduğu bilinmektedir. Öğreticilerin ilişkilerini öğrencileri ile takım çalışmaları içinde yönetmelerinin öğrenci eğitiminde daha etkili olduğu ve yaratıcılığı artırdığı görülmektedir. (Çoruh, 1998; 9)

Bugünün öğretmeni; öğretmenlik davranışlarını kavramış belli bir öğretim durumunu, belli hedef davranışlar doğrultusunda biçimlendirebilen, uygun öğretim yaklaşımı seçebilen, öğrenme ürünlerini hedef davranışlara göre gözden geçiren ve bu doğrultuda hedefleri ile öğrenme- öğretim ortamını yeniden oluşturabilen, insan ilişkilerini başarılı biçimde kurabilen, öğrencileri öğrenmeye güdeleyebilen, öğrenme kavramlarının bilincinde olan ve eğitim etkinliklerinde öğrenciyi merkeze alan kişi niteliğindedir, (özgüven, 1997;50).Bu nedenle öğretmen yetiştirme konusunda yapılan araştırmalar, öğretmen eğitiminde sürekli olarak kalitenin geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılacak çalışmalar, öğretim yöntemleri ve örgüt ihtiyaçları ile ilgili faaliyetler bütünlüğü içinde ele alınıp dikkatle değerlendirilmelidir. Çünkü, öğretmen eğitimi çok geniş kapsamlı ve üzerinde dikkatli durulması gereken karmaşık bir süreçtir. Ancak ülkemizde öğretmen adaylarının "iyi" eğitilmeleri, öğretmenliğin "meslekleştirilmesi" öğretmenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi, yaşayış düzeylerinin yükseltilmesi ve öğretmenliğin gençler için çekiciliğinin artırılması konularında yaygın ve ortak inançlarımızın bu alandaki uygulamalarımızı yeterince etkileyemediği görülmektedir, öte yandan toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta, öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmektedir. Bu durum, öğretmenlerin sorunlarına da kaynak olmaktadır. (M.E.B. 1992; 84).

Eğitim sistemindeki kalite iyileştirme çabaları, öğretmen yetiştiren kurumları yakından ilgilendirmektedir. Bugünden öğretmen adaylarını geleceğe nasıl hazırlamalıyız? Bu açıdan öğretmen yetiştiren kurumlardaki sorunların irdelenmesi için değişik boyutlarda yapılacak bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Değişim ile ilgili yeni yöntem ve uygulamaların geliştirilmesi için çalışanların eğitiminin ve uyumunun planlanması sürecinde kişilere sorumluluk verilmesi gerekmektedir.

Kişilere sorumluluk verilmediği takdirde, onlarda güvensizlik ve tatminsizlik gibi karışık duygular oluşabilmektedir. Bu nedenle, iş yaşamında kaygının temel nedeni belirsizliktir. Kişilerde kaygı duyguları, kötümserlik, umutsuzluk, korku gibi karmaşık duygular yaratmakta (Köknel, 1988) ve işteki verim de düşmektedir.

Araştırmamızda kaygı, kişilerde kalıcı, sürekli bir endişe eğilimi ve yatkınlığı anlamında ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, 1998-99 öğretim yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi lisans programına devam eden öğrencilerin mesleki kaygılarının nelerden kaynaklandığının belirlenmesi, eğitim ve öğretim hizmetlerinde eksikliklerin giderilmesi için. Toplam Kalite Yönetimi'ne ilişkin çalışmalara ışık tutması amacıyla yapılmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'ne devam eden birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında mesleki kaygı düzeylerinde bir farklılık var mıdır?

2. Cinsiyete göre 1. ve 4. sınıflar arasında bir farklılık var mıdır?

3. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre mesleki kaygı düzeylerinde bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Atatürk Eğitim Fakültesi'ne 1998-99 öğretim yılında 6534 öğrenci devanı etmiştir. Araştırmada kullandığımız veri toplama aracını eksiksiz dolduran 449 kişi (% 6) araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur.

Tablo 1'de araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bölümler ve dağılımları verilmiştir.

Veri toplama aracının uygulanmasında mümkün olduğu kadar birinci ve dördüncü sınıflar arasında sayısal denklik sağlanmaya çalışılmış, araştırmaya birinci sınıflardan % 47 (211), dördüncü sınıflardan % 53 (238) olmak üzere tesadüfi örneklem yoluyla 449 kişi katılmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Programlara Göre Dağılımları

Bölümler	n	%
Fen Bilimleri	85	18,9
Yabancı Diller	80	17,8
Sosyal Bilimler	189	42,1
Güzel Sanatlar Eğitimi	95	21,2
Toplam	449	100,0

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Bölümü içinde Türk Dili, Eğitim Bilimleri, Tarih, Coğrafya Bölümleri birlikte alınmıştır. Bu yüzden öğrenci yüzdesi fazladır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin araştırmacı tarafından öğrenci görüşleri alınarak geliştirilen Likert tipinde bir ölçek kullanılmıştır. İki bölümden oluşan veri toplama aracının birinci bölümü öğretmen adaylarına ilişkin kişisel bilgileri, ikinci bölümü ise: öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin yönelimlerini içermektedir.

Veri toplama aracının kişisel bilgileri içeren birinci bölümü yedi maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler cinsiyet, okudukları bölüm, bitirdikleri okul türü, mezun oldukları okulun bulunduğu yer, ailesinin İstanbul'da olup olmadığı, ailenin gelir durumu ile ilgili bilgilerdir.

İkinci bölümde ise: mesleki kaygıları belirten 17 ifade yer almaktadır. Her ifadenin karşısında "1.Tamamen red, 2.Red, 3.Kararsız, 4.Kabul, 5.Tamamen kabul" seçenekleri yer almıştır. Ayrıca başka kaygıları olup olmadığını belirten açık uçlu bir soru sorulmuştur. Mesleki kaygı bildiren ifadelerin alt boyutları şu şekildedir. I. Mesleğin Genel Durumu ile İlgili Kaygılar. 2.Mesleğin Sosyal ve Ekonomik Durumu ile İlgili Kaygılar, 3.Eğitim ve öğretimin Kalitesi ile İlgili Kaygılar, 4.öğrencilerin Meslekleri ile İlgili Kişisel Problemleri ile İlgili Kaygılar 'dır.

Aracın kapsam geçerliğine ilişkin çalışmalar, cümlelerin anlaşılır olması, amaçlara uygunluğu yönünden uzman görüşlerine de başvurularak gözden geçirilmiştir.

Değerlendirme bilgisayarda yapılmış olup, amacımıza yönelik olarak frekans, yüzdeler, t testi ve tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Sonuçlar .05 anlamlılık düzeyine göre yorumlanmıştır.

Ölçme aracımızın güvenilirlik çalışması da yapılmış olup Cronbach-Alpha katsayı değeri r: .7334 dür.

BULGU ve YORUMLAR

1. Öğretmen Adaylarına İlişkin Kişisel Bilgiler

Tablo 2. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	n	%
Kız	267	59.5
Erkek	182	40,5
Toplam	449	100,0

Araştırmaya katılan adaylar arasında cinsiyet yönünden eşitlik sağlanmaya çalışıldıysa da programlara devam eden kızların sayısı erkeklerden fazladır. Araştırmaya katılanların % 59.5'u kız. % 40.5' erkektir.

Karagözoğlu'nun (1987) bir araştırmasında da kızların öğretmenlik mesleğine yönelik tercihleri erkeklere oranla fazladır.

Tablo 3. öğrencilerin Geldikleri Okullara Göre Dağılımı

Geldikleri Okulun Türü	n	%
1. Lise	317	70.6
2. Öğretmen Meslek Lisesi	71	15.8
3. İmam - Hatip Lisesi	31	6.9
4. Özel Kolej	16	3.6
5. Diğer (Sağlık Meslek, Ticaret, vb)	14	3,1
Toplam	449	100,0

Tablo 3'e göre; Eğitim Fakültelerine girişte lise mezunlarının daha şanslı olduklarını söyleyebiliriz. (% 70,6).

Tablo 4. Öğrencilerin Bitirdikleri Okulların Buldukları Yerlere Göre Dağılımı

Okulun Bulunduğu Yer	n	%
1. Şehir	307	68,4
2. Kaza	89	19,8
3. Kasaba	44	9.8
4 Diğer	9	2,0
Toplam	449	100,0

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi şehirden mezun olanlar. Üniversiteye girişte liselerde büyük ölçüde öğretmen açığının olmaması, kurs ve özel ders alma imkanlarının daha fazla olması açısından diğer yerleşim birimlerine göre daha şanslılardır.

Tablo 5. Ailelerin Buldukları Yerlere Göre Dağılım

Yerleşim Yeri	n	%
1. İstanbul	225	50,1
2. İstanbul Dışı	206	45.9
3. Yurt Dışı	18	4.0
Toplam	449	100,0

Tablo 5'teki öğrencilerin oturma yerlerine göre dağılım incelendiğinde; İstanbul ve İstanbul dışında oturanlar yarı yarıya bir dağılım göstermiştir.

Tablo 6. Ailelerin Gelir Düzeylerinin Dağılımı

Ekonomik Dağılım	n	%
200 milyon altı	172	38,3
200-300 milyon	137	30,5
300-400 milyon	136	30,2
400 milyon ve üstü	14	3,0
Toplam	449	100,0

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu orta düzeyli gelir grubundaki ailelerden gelmektedir. Öğrencilerin % 68,8'i 300 milyonun altında gelir grubundaki aile çocuklarıdır.

II. Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin mesleki kaygılarının I. ve 4. Sınıflara göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir. Adayların mesleki kaygıları, mesleğe ilişkin genel kaygılar, mesleğin sosyo-ekonomik kaygıları, eğitim ve öğretimin kalitesi ile ilgili kaygılar, mesleki alanda kişisel problemlere ilişkin kaygılar olmak üzere dört alt boyutta toplanmıştır.

Tablo 7. Öğrencilerin Mesleğin Genel Durumu İle Kaygılarını Gösteren Dağılım

Mesleki Kaygıları	1. Sınıf			4. Sınıf			SD	t
	X	SS	SH	X	SS	SH		
1 Mesleğe girişte sınav ve atanma problemleri	3,07	1,60	0,11	3,37	1,53	0,99	447	-2,05*
2 Alanında yeterli donanım ve bilgiye sahip olmama	2,88	1,39	0,09	3,35	1,23	0,08	447	-3,81**
3. Formasyon derslerinin çok teorik verilmesi	3,32	1,45	0,10	3,54	1,37	0,08	447	-1,68
4. Farklı fakülte mezunlarının da öğretmen olması nedeniyle kalitenin düşmesi	3,36	1,34	0,09	3,35	1,39	0,09	447	0,06
5 Öğrenciler karşısında kendine güvensizlik	2,16	1,34	0,09	2,27	1,34	0,08	447	-0,88

P < .05* P<.001**

Tablo 7'deki dağılıma göre: 1. ve 4. Dördüncü sınıflar arasında en önemli farklılık mesleğe girişteki sınav ve atanma problemleri ile alanında yeterli donanım ve bilgiye sahip olmama durumlarından doğan kaygılardır. Bu durum, dördüncü sınıftaki öğrencilerde daha fazla kaygıya neden olmaktadır.

Aldıkları formasyon derslerinin çok teorik olması, pratik yapılamaması, farklı fakülte mezunlarının formasyon dersleri olarak öğretmen olmaları

nedeniyle mesleğin kalitesinin düşmesi, öğrenciler karşısında kendine güvenememe 1. ve 4. sınıflar arasında kaygıya neden olan unsurlar olarak görülmemiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Mesleğin Sosyo-Ekonomik Durumları İle İlgili Kaygılarını Gösteren Dağılım

Sosyo-Ekonomik Kaygılar	1. Sınıf			4.Sınıf			SD	T
	X	SS	SH	X	SS	SH		
1 Mesleğin maddi yetersizliği	3,47	1.41	0.09	3.73	1,22	0.08	447	-2,13»
2 Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü	3.17	0.57	0.10	3.07	1.38	0.09	447	0.71
3. Kendi meslek alanında çalışamama	2,66	1.47	0.10	2.98	1,30	0,08	447	-2.43»
4. Arzuladıkları düzeyde bir yaşantı kuramama	2.48	1.33	0,92	2,78	1.41	0,03	447	-2.25*

P < .05*

Tablo 8'e göre; I. ve 4. sınıf öğrencileri arasında kaygı durumlarında farklılıklar; mesleğin maddi yetersizliği, kendi meslek dalında çalışamama (zira mezunların büyük bir kısmı başka işlerde ya da sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadırlar)ve arzuladığı düzeyde bir yaşantı kınamama kaygıları ile ilgilidir.

Öğretmenlik mesleğinin toplumsal saygınlığının azalması anlamlı bulunmamıştır. Çünkü son yıllarda öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi yolunda MEB olumlu çabalar sarf etmektedir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi. Mesleğin maddi yetersizliği bu meslekte çalışanlar için halen büyük sorundur.

Eğitim sisteminin üretim alt sistemi öğretmen merkezlidir. Öğretmenlerimizin maddi durum ve niteliklerini artırmazsak hiçbir işimizde başarılı olamayız. (Bulut. 1996. s.11)

Tablo 9. Öğrencilerin Eğitim ve öğretimin Kalitesi İle İlgili Kaygılarını Gösteren Dağılım

Eğitim ve Öğretimin Kalitesi	1. Sınıf			4. Sınıf			SD	t
	X	SS	SH	X	SS	SH		
1 Derslerde yeterli araç-gereç kullanılmaması	3.45	1.38	0.09	3.86	1,25	0,08	447	-3,71»
2 Araştırma imkanlarının azlığı	3.46	1.38	0,09	3.88	1.17	0,07	447	-3,15»
3. öğretmenlerin ders verirken farklı metotları kullanmamaları	3,11	1.38	0,09	3,33	1.32	0.08	447	-1,70

P<.001*

Derslerde öğretim elemanlarının araç gereç kullanmaması öğrencilere araştırma imkanlarının sağlanmaması, bilhassa 4. Sınıfta okuyan öğrencilerde kaygı düzeyi ortalamalarının oldukça yüksek olduğunu bize göstermektedir.

Öğretmen yetiştiren kurumların yeniden yapılanma süreci içinde kalitenin iyileştirilmesi için yapılacak çalışmalarda fiziksel imkanların artırılması, bireysel olarak

araştırma yaptırılması ve öğrencilerin kendilerini mesleki açıdan yeterli hissetmelerinin sağlanması gerekmektedir. Çünkü eğitim programlarının başarısı bu programların uygulamaya konduğu ekonomik temellerin eğitim ortamları durumuna bağlıdır. Bu da eğitim ortamlarının fiziki sosyal ve psikolojik boyutları bakımından programlara uygun düzenlenmelerini gerektirir. (Koçak, 1996, s. 12)

Tablo 10. öğrencilerin Kendi Meslek Alanlarındaki Kişisel Problemleri İle İlgili Kaygılarını Gösteren Dağılım

Kişisel Kaygılar	1. Sınıf			4. Sınıf			SD	t
	X	SS	SH	X	SS	SH		
1 öğretmenlerinden gördüğü hataların aynısı yapma	2,95	1,43	0,09	2,84	1,34	0,08	447	0,78
2 Çevresindekilerin kendisini mesleki açıdan olumsuz değerlendirmesi	2,47	1,38	0,09	2,78	1,32	0,08	447	-2,37*
3 Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayamama	3,03	1,49	0,10	2,96	1,42	0,09	447	0,52
4. Mesleki yönden kendini geliştirememe	3,33	1,32	0,08	3,80	1,15	0,07	447	-2,43*
5 Okulu bitirince ne yapacağına karar vermeme	2,48	1,33	0,09	2,78	1,41	0,09	447	-2,29*

P < .05*

Tablo 10'a göre; yine 4. Sınıf öğrencileri en fazla kaygı duymaktadırlar. Bu kaygılar; çevresindekilerin kendisini mesleki açıdan yetersiz olarak nitelenmesi, hayata atılınca kendini mesleki açıdan geliştirememe ve okulu bitirince ne yapacağına daha karar verememiş olma durumlarıdır.

Öğrencilere yeteri kadar mesleki açıdan donanımlı olmasını sağlayan bir eğitim verilmediği için öğretmen adayı kendisinin çevresinde yetersiz olarak algılanmasından kaygı duymaktadır. Öğretmenlik mesleği öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri açısından çok sınırlı olduğu için öğretmen adayı bu açıdan da endişelidir.

Öğretmenlerinden gördüğü hataları tekrarlama, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayamama durumları ile ilgili kaygıları 1. ve 4. sınıflar arasında anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, mesleki açıdan kendilerine güven duyduklarının bir göstergesidir.

III. Cinsiyete Göre 1. ve 4. Sınıflar Arasında Mesleki Kaygıların Araştırılması

1. ve 4. Sınıfa devam eden öğrenciler arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçlarına göre kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kız ve erkekler arası toplam puan ortalamaları Ek.l'de tablolaştırılarak verilmiştir.

Toplam puan ortalamalarına göre en fazla kaygı; eğitim ve öğretimin kalitesine yönelik kaygılar ile mesleki alandaki genel kaygılara ilişkin alt faktörlerde toplanmaktadır.

Eğitim ve öğretimin kalitesinin ilişkin toplam puan kaygı ortalamaları sınıflara göre şöyledir:

1. sınıf ve 4. Sınıf kız: X : 3,23, 1. Sınıf erkek: X : 3,58 4. Sınıf erkek: X : 3,70) ikinci sırada; mesleğin kendisi ile ilgili genel kaygılar ortalamaları. (1. Sınıf kız: X : 3,12, 4. Sınıf kız: X : 3,23, 1. Sınıf erkek: X : 3,08, 4. Sınıf erkek: X : 3.29'dur.)

IV. Bölümlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerinin Araştırılması

Varyans analizi sonuçlarına göre bölümlerin kaygı düzeyleri arasında fark olup olmadığı araştırılmış ve anlamlı olanlar tabloleştirilmiştir.

Tablo 11. Bölümlere Göre öğrencilerin Mesleğe Girişteki Problemlere İlişkin Kaygılarını Gösteren Dağılım

Kaynak	S.D	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar arası	3	17,4701	5.8234	2,7319*
Grup içi	445	948,5611	2,1316	
Toplam	448	966,0311		

P < .05*

Öğrencilerin mesleğe girişte atanma problemleri ile ilgili kaygıları gruplar arasında anlamlı bir farklılık göstermiştir. Tukey-B testi ile gruplar arası farklılığın kaynağı Fen Bilgileri Bölümünde görülmektedir. Sosyal Bilgiler (X : 3,25), **Fen Bilgileri (X : 3,47) Y.** Diller (X : 2,85), Güzel Sanatlar (X : 3,25)'tir.

Zira Fen Bilgileri Bölümünün kaygı ortalamasının yüksek olmasının nedeni: Bu bölümden mezun olan adayların çoğunun son yıllarda sınıf öğretmeni olarak atanmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 12. Bölümlere Göre Öğretmenlerin Farklı Metot ve Teknikleri Kullanmamaları Nedeniyle Tek Yönlü Yetiştiklerini Gösteren Dağılım

Kaynak	S.D	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar arası	3	19,94	6,64	3,77*
Grup içi	445	783,74	1,76	
Toplam	448	803.68		

P < .05*

Öğretmenlerin ders verirken farklı metot ve yöntemleri kullanmayarak öğrencilerin tek yönlü ezbere bilgi birikiminin sağlandığı yönündeki kaygıları incelendiğinde. Bölümler arası farklılığın kaynağı **Sosyal Bilgiler Bölümü**'dür (X : 3,25). Güzel Sanatlar Bölümü ortalaması (X : 3,32), Fen Bilimleri Bölümü ortalaması: (X : 2,82), Yabancı Diller Bölümü ortalaması(X : 2,95)dir.

Tablo 13. Bölümlere Göre öğrencilerin Mesleğin Kalitesinin Düşmesine İlişkin Kaygılarını Gösteren Dağılım

Kaynak	S.D	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar arası	3	18.87	6,29	4,05*
Grup içi	445	690,76	1,55	
Toplam	448	709,63		

P < .05»

Öğretmen adayları farklı fakültelerden mezun olan kişilerin de formasyon dersleri almak suretiyle öğretmen olmaları nedeniyle mesleğin kalitesinin gittikçe düşmesinden kaygı duymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılık Yabancı Diller Eğitimi Bölümünden kaynaklanmaktadır. **Yabancı Diller (x : 4,02)**, Sosyal Bilimler (x : 3,63), Fen Bilimleri (x : 3.39), Güzel Sanatlar (x : 3,54) tur.

Zira Yabancı Diller Bölümünde okuyan öğrenciler Yabancı dille eğitim yapan farklı fakülte mezunlarının formasyon dersleri alarak Yabancı Dil Öğretmeni olmalarından rahatsızlık duymaktadırlar, öğretmen adayları, bu şekilde mesleğin kalitesinin düştüğü inancındadır.

Tablo 14. Bölümlere Göre Okulu Bitirdiği Zaman Henüz öğretmen Olmaya Karar Verememe Kaygısını Gösteren Dağılım

Kaynak	S.D	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F
Gruplar arası	3	16,37	5,45	3,12*
Grup içi	445	777.98	1.74	
Toplam	448	794.36		

P < .05*

Okulu bitirdikleri zaman öğretmen olmaya henüz karar vermeme durumu gruplar arasında anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Bu farklılığın kaynağını Fen Bilimleri Bölümü oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler (X : 3,35), Güzel Sanatlar (X : 3,36) Fen Bilimleri (X : 3,38) ile Yabancı diller(X:2.83) arasında farklılıktır. Çünkü Fen Bilimleri Bölümü mezunlarını Milli Eğitim Bakanlığı kendi alanlarında atama yapmamaktadır.

Öğrencilerin başka mesleki kaygılarının neler olduğuna ilişkin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar gruplandırıldığında; en fazla, kütüphanede kaynak kitap bulamama, bölümlerin teknolojik donanım eksikliği, gezi-gözlem ve grup faaliyetlerine imkân hazırlanmaması çevredeki okullarla yeterli işbirliği içinde olunmaması gibi kaygılar dile getirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen yetiştiren fakültelerde öğretmen yetiştirme programlarının yapılandırılması süreci içinde eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi sonucunda şu bulgular elde edilmiştir:

Eğitim fakültelerine giren öğrencilerin büyük bir çoğunluğu lise mezunudur. Çok azı öğretmen lisesi çıkışlıdır. Bu durum düşündürücüdür. Eğitim Fakültelerine bu öğrencilerin çekilmesi gerekir.

Öğrencilerin çoğu orta gelir grubuna dahil aile çocuklarıdır. Büyük bir çoğunun barınma ve ekonomik problemleri vardır. Fakültelerin fiziksel donanım eksiklikleri de göz önüne alınınca başarı düzeyleri istenilen seviyeden uzaktır.

Öğrencilerin mesleğin genel durumu ile ilgili kaygıları; mesleğe girişteki sınav ve atanma problemleri, alanında yeterli bilgiye sahip olmama ile ilgilidir. Mesleğin sosyoekonomik durumu ile ilgili kaygılar ise; mesleğin maddi yetersizlikleri, mesleğin toplumsal statüsünün gittikçe düşmesi, ile ilgili kaygılardır. Eğitim ve öğretimin kalitesi ile ilgili kaygılar da; Öğretim elemanlarının derslerde yeterli araç-gereç kullanmamaları, araştırma imkanlarının sınırlı olması ile ilgili kaygılardır. Kendi mesleki alanları ile ilgili kişisel problemlere gelince; Mesleki yönden kendini geliştiremememe, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına yeteri kadar cevap verememe ile ilgili kaygılardır.

Mesleki kaygı düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Sınıf düzeylerine göre kaygı durumlarına bakıldığında dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adayları daha kaygılıdır. Mesleğe adım atma yaklaştıkça kaygı düzeyleri de artmaktadır.4. Sınıflar arasında en fazla kaygı duyulan değişkenler: Mesleğe giriş ile ilgili kaygılar, alanında yeterli bilgiye sahip olamama, mesleğin maddi yetersizlikleri, kendi meslek alanında çalışamama, derslerde araç gereç kullanılmaması, araştırma imkanlarının azlığı, çevresindekilerin kendisini olumsuz değerlendirmesi, mesleki yönden kendini geliştiremememe. okulu bitirince ne yapacağına karar verememe gibi kaygılardır.

Bölümler arasında ise, mesleğe giriş ile ilgili problemler, öğretmenlerin farklı metod ve teknikleri kullanmamaları nedeniyle tek yönlü bilgi aktarımı yaparak öğrencileri yetiştirmeye çalışmaları, gittikçe mesleğin kalitesinin düşmesi ve okulu bitirince ne yapacağına henüz karar vermemiş olma durumları kaygıya neden olan faktörlerdir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanuna göre öğretmenlik mesleği genel bir ihtisas mesleği olarak ifade edilirken, öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır denilmektedir.

Bu bakımdan öğretmen adayları bilgi ve becerilerini en iyi şekilde organize edebilen ve nasıl öğreteceğini bilen, bilimsel gelişmeleri takip edebilen ve uygulayabilen yeterliğe sahip olarak yetiştirilmelidir.

Eğitim Fakültelerinin öğretmen adaylarının beklentilerini karşılayabilecek düzeyde yeterli bir öğretim sağlayabilmesi için eğitim hizmetlerinin çağdaş yönetim anlayışı içinde politika ve stratejilerinin belirtilmesinde izleme, denetim ve değerlendirme çalışmalarının sürekli olması, kalite bilincinin geliştirilmesi yönünde yapılacak çabaları içermelidir.

Bu araştırma bulgularından yararlanılarak şu öneriler getirilmiştir :

- Araştırma bulguları doğrultusunda geri bildirim sağlanması, süreçlerin gözden geçirilmesi ve önceki durumla yeni gelişmelerin karşılaştırmalarının yapılması,

- Eğitimi iyileştirme çalışmalarına hız verilmesi.

- Öğrenci çalışmalarının kendilerini geliştirmelerine yardım edecek şekilde değerlendirilmesi.

- Ders öğretim programlarındaki hedeflerin öğretmen adaylarına öğretmenlik becerileri kazandıracak niteliklere uygun olarak düzenlenmesi,

- Teknolojik donanım ve fiziksel imkanların yeterli düzeye gelmesi için finansman kaynaklarının gözden geçirilmesi,

- Belli aralıklarla öğrenci ve öğretim üyelerine öz değerlendirme anketleri yapılarak politika ve stratejilerin yayılımının gözden geçirilmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli çalışmalar yapılması arzu edilmektedir.

Ek Tablo : 1 Cinsiyete Göre I. ve 4. Sınıfların Mesleki Kaygı Ortalamaları Gösteren Dağılım

Mesleki Kaygılar	1. Sınıf		4. Sınıf	
	Kız (n=131)	Erkek (n=80)	Kız (n=136)	Erkek (n=102)
	X	X	X	X
1. Mesleğe girişte atanma problemleri	2,85	3,05	3,19	3,53
2 Alanında yeterli bilgiyi sahip olmama	3,06	2,81	3,07	3,23
3. Formasyon derslerinin çok teorik olması	3,35	3,30	3,48	3,70
4 Başka fakülte mezunlarının öğretmen olması nedeniyle kalite düşmesi	3,41	3,33	3,43	3,33
5 Öğrenciler karşısında güvensizlik	2,97	2,93	3,01	2,68
Toplam	3,12	3,08	3,23	3,29
Sosyo-Ekonomik Kaygılar				
1 Mesleğin maddi yetersizliği	3,38	3,68	3,73	3,77
2. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü	2,98	2,81	3,01	3,18
3. Kendi meslek alanında çalışmama	2,67	2,76	3,08	3,17
4. Arzuladıkları düzeyde bir yaşantı kuramama	1,85	2,71	2,02	2,64
Toplam	2,72	2,99	2,96	3,19
Kişisel Kaygılar				
1. Çevresindekilerin kendisini eleştirmesi	3,20	3,23	2,36	2,72
2-Okulu bitirince ne yapacağına karar vermeme	3,10	2,96	3,04	2,94
3 Hayata atılınca kendini geliştiremememe	2,99	2,58	3,20	2,84
4. öğretmenlerinden gördüğü hataları tekrarlama	2,45	2,57	2,77	2,85
5 öğrencilerinin Öğrenme İhtiyaçlarını Karşalayamama	2,91	2,96	3,02	2,92
Toplam	2,94	2,84	2,84	2,84
Kalite Kaygıları				
1. Derslerde Yeterli Araç Gereç Kullanılmaması	3,31	3,73	3,88	4,11
2. Araştırma İmkanlarının azlığı	3,45	3,52	2,40	3,73
3. öğretmenlerin farklı metodları kullanmaması	2,92	3,50	3,40	3,28
TOPLAM	3,22	3,58	3,22	3,70

KAYNAKLAR

Bayrak. C ve E. Ağaoğlu : "öğretmen Adayları ve Toplam Kalite Yönetimine İlişkin Yönelimleri"

Yüksek öğretimde Toplam Kalite Yönetimi Prensiplerinin Uygulanması.
Edit : Mithat Çoruh. Haberal Eğitim Vakfı. Ankara 1998.

Bulut. H : İnsan Eğitiminin önemi ve Öğretmen Bilgi Çağında Eğitim Yıl: 3,
Sayı: 6, 1996.

Celep. C : "Okul Yönetiminde Toplam Kalite Yönetimi, Yüksek öğretimde
Toplam Kalite Yönetimi Prensiplerinin Uygulanması Edit: Mithat Çoruh,
Haberal Eğitim Vakfı. Ankara, 1998.

Çoruh. M. "Yüksek öğretimde Toplam Kalite Yönetimi Nasıl Başarılı Olur?"
Yüksek öğretimde Toplam Kalite Yönetimi Prensiplerinin Uygulanması
Edit Mithat Çoruh, Haberal Eğitim Vakfı, Ankara, 1998.

Doğan, I : "Eğitimde Kalite ve Akreditasyon Sorunu Eğitim Fakülteleri Üzerine
Bir Deneme"

Eğitim Yönetimi Dergisi Yıl: 5, Sayı: 20 Güz, 1999.

Karagözoğlu, G. "Toplumda öğretmenlik Mesleğinin Yeri Çağdaş Eğitim
Dergisi Yıl: 12, Sayı 118, Ocak 1987.

Koçak. K : "Eğitim Araçlarının Eğitimdeki Yeri ve önemi" Bilgi Çağında
Eğitim, Yıl : 3, Sayı . 6, 1996.

Köknel, Özcan. Zorlanan İnsan Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1988

Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon, M.E.B. Talim Terbiye Kurulu Bşk.
Ankara. 1992.

Özğüven. Ethem: "Yüksek öğretimde Niteliği Geliştirme" Yüksek öğretimde
Sürekli Kalite İyileştirme. Edit: Mithat Çoruh, Haberal Eğitim Vakfı,
Ankara, 1997.

Türkiye'de öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon öğretmen Eğitimi
Dizisi YÖK/DÜNYA Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet öncesi
öğretmen Eğitimi, Ankara. 1999.